

LA RIOJA

DEL 13 AL 27 DE JUNY DE 2017

Introducció

Tot s'ha precipitat una mica i ens han concedit balneari a La Rioja per aquest mes de Juny. Tot i ser pocs dies després de tornar d'Alsàcia, ho hem acceptat. Després necessitarem la resta de l'any per refer-nos.

Després de varies gestions, finalment hem reservat el balneari d'Arnedillo, població situada al centre de la regió.

Encara que la distància es relativament poca des de Centelles, ens ho prenem amb calma i farem alguna aturada, tant a l'anar com al tornar, aprofitant, com es normal en nosaltres, per veure coses pel camí.

Consideracions del viatge:

1er dia: dimarts dia 13 de juny de 2017

Avui, dimarts i 13, ha estat una jornada no massa complicada. Hem sortit de Centelles cap a les 8 del matí i, després d'esmorzar a Malla, carretera cap a Osca, amb una aturada tècnica al petit poble de Cofita, prop de Monzó, per veure un bonic rellotge de sol gravat a la paret de l'església del poble.

Hem arribat a Osca a mig matí. **Osca (52.000 hab.)** es una ciutat que hem visitat repetides vegades i que, avui, servia per fer una aturada i no fer el viatge tan llarg. Hi feia molta calor i, a més, han fet zona de vianants la major part del casc antic de la ciutat, cosa que ens ha produït problemes de localització al GPS i hem donant més voltes del previst. Tot i així, hem vist un parell de rellotges de sol, un ja el coneixíem, però l'altre es de nova instal·lació. Es molt curiós perquè, dedicat a l'associació per la síndrome de Dow, es una al·legoria a la representació cromosòmica dels malalts d'aquest síndrome.

Després de dinar, continuava fent molta calor, al termòmetre del cotxe ha arribat a marcar 35 graus, hem tirat cap a la població de **Loarre (350 hab.)**, que es a on tenim l'hotel.

Hem descansat una estona, amb l'aire condicionat a tot taco, i cap a quarts de sis, hem pujat fins al castell de Loarre per fer-hi una visita a les parts romàniques i als rellotges de sol canònics. Al castell ja hi havíem estat dos o

tres cops fa anys, però sempre impressiona la grandesa i la decoració romànica de l'església.

El castell de Loarre és un castell romànic situat sobre la serra de Loarre, a uns 35 km d'Osca. Des de la seva posició es té un control sobre tota la plana de la Foia d'Osca i en particular sobre Bolea, principal plaça musulmana de la zona i que controlava les riques terres agrícoles de la plana.

S'assenta sobre un promontori de roca calcària que utilitza com a fonaments. Això suposava un gran avantatge defensiu, ja que així els murs no podien ser minats (tècnica habitual en el setge de fortaleses, que consistia a construir un túnel per sota del mur per a després enfonsar-lo i obrir així una bretxa per la qual assaltar). A més està envoltat per una muralla amb torrasses.

El castell està en bastant bon estat de conservació (llevat de la part de l'antic castell de Sanç III de Navarra, molt més deteriorada) i és considerada una de les fortaleses romàniques més ben conservades d'Europa. Destaca la petita capella que hi ha a l'entrada (amb una increïble acústica) i la majestuosa església del castell (de la qual desgraciadament es desconeix el parador de les pintures romàniques) en la que crida l'atenció la cúpula pel poc habitual que és en el romànic.

Va ser construït el segle XI per ordre del rei Sanç III, per organitzar els atacs contra Bolea. La construcció inicial va ser posteriorment ampliada a la que coneixem avui en dia durant el regnat de Sanç I d'Aragó i Pamplona, sota el regnat del qual es va procedir a la fundació d'un monestir a l'esmentat castell.

Durant el segle XII la zona deixà de ser fronterera i el castell va perdre la seva funció inicial d'avançada contra les terres musulmanes.

El segle XV, després del Compromís de Casp, durant la Revolta del comte d'Urgell, Anton de Luna i Jèrica va quedar bloquejat al castell, que caigué a començaments de 1414, donant-se per sufocada la revolta. Més tard, la població que vivia als peus del castell es trasllada a l'actual vila de Loarre, reutilitzant materials de la fortalesa.

També hi hem vist uns rellotges canònics que, fins ara, no coneixíem. Ja al poble, hem visitat l'església parroquial de Sant Esteve, que, encara que nos és el nostre estil preferit, ens ha agradat força i hi hem vist un sant Jordi i un sant Cristòfol, hem seguit una estona a fer un refresc i cap a l'hotel a sopar i a descansar que demà ens espera una jornada intensa.

2n dia: dimecres dia 14 de juny de 2017

Avui hem fet camí cap a Calahorra i, en el trajecte, hem fet una ruta per pobles de la comarca saragossana de Cinco Villas, per veure alguns rellotges de sol i esglésies romàniques.

Després de visitar alguns poblets (**Puendeluna**, **Piedratejada**, **Sierra de Luna**) i pujar fins dalt d'un turo per visitar un rellotge al monestir de **Monlora**, hem fet aturada a **Ejea de los Caballeros (16.500 hab.)**, ja hi havíem estat al 2013, i hem visitat l'església del Salvador, un bon exemplar romànic.

La següent parada ha estat al poble de **Biota (975 hab.)** amb una magnífica església parroquial romànica, amb molta decoració i mitja dotzena de rellotges de sol canònics.

Aquí ja el calor era important i hem seguit fins a **Sádaba (1.375 hab.)** a on, després de demanar a l'ajuntament, la localització i com anar-hi, hem visitat l'ermita de la **Puilampa**, antic monestir i que, dins la senzillesa, conserva un exterior romànic decorat amb motius florals i, a la paret sud, mitja dotzena de rellotges de sol canònics.

Ja eren quarts de dues i, després de varies voltes i preguntes per trobar un restaurant, hem dinat, prou be, a la taberna del poble.

Tot seguit, hem anat fins el poble de **Layana** per intentar veure uns rellotges en uns restes d'una església, però era a dalt d'un turó, calia pujar-hi a peu i feia 35 graus de temperatura i hem decidit deixar-ho per una altra ocasió i posar direcció **Calahorra (23.800 hab.)** a on tenim reserva per sopar i dormir al **Parador de Calahorra**.

Hi hem arribat als vols de les quatre i, després de descansar una estona, hem anat a peu fins a la Catedral per visitar-la. No es massa lluny però el trajecte es molt costerut i hem suat força. En el trajecte hem passat per turisme per segellar la llibreta.

La Catedral es una barreja d'estils però es espectacular amb uns sostres nervats i molts capelles amb sants varis. Hi hem vist un sant Jordi, un sant Cristòfol, un sant Bartomeu i varis sant Miquel. Acabada la visita, costa amunt i cap a l'hotel a sopar i descansar.

3r dia: dijous dia 15 de juny 2017

Després d'esmorzar esplèndidament, cap a **Arnedillo (467 hab.)** per començar els processos per entrar al balneari: primer de tot pagar, visita mèdica, esperar l'assignació d'horaris pels tractaments, etc., en fi, darrera de tanta espera, ha passat el dia tonto i demà comencem els tractaments i intentarem ajustar els horaris a les nostres ganes de veure-ho tot.

El **Balneario de Arnedillo** és gran, encabit en una vall del riu Cidacos, amb una part nova i una part més antiga. Les instal·lacions són grans i modernes i, a més de la zona termal, a l'exterior, te dues piscines climatitzades que es poden utilitzar lliurement, en canvi, l'habitació es amplia però antiga, tant en el mobiliari com en la concepció de l'espai. El menjar, bufet, justet i poc variat.

4rt dia: divendres dia 16 de juny de 2017

Primer dia de tractament termal, en tenim un a primera hora del matí i, després piscina a mitja tarda, cosa que ens trenca una mica el dia.

Després d'esmorzar i fer els tractaments matinals, hem fet una ruta pels pobles amb rellotge més propers al balneari, hem visitat **Santa Eulalia Bajera**, curiós nom per dir de Abajo (*òbviament, hi ha el complement de Santa Eulalia Somera*), **Herce** i **Muro de Aguas**. Aquest poble es un petit poble en un racó al final d'una carretera que hi va i amb un cens de uns 50 habitants, a més de veure el rellotge hem entrat al bar del poble a fer un refresc i hem estat una bona i agradable estona xerrant amb l'home del bar que dona la sensació de ser culte i amb coneixements de moltes coses, ha estat el que es diu conviure amb el poble i conèixer els nadius de la zona.

La tarda ha estat de relax, després de la migdiada, piscina, primer amb gimnàs i després amb estada lliure. Es una bona piscina amb aigua termal molt calenta, uns 40 graus, i amb elements de relax tipus jacuzzi, bombolles i dolls. Després a descansar, planificar les jornades, sopar i fi de la jornada.

5e dia: dissabte dia 17 de juny de 2017

La jornada ha estat similar a la d'ahir, a primera hora dutxa i després ruta de rellotges. Avui hem fet ruta per la zona del nord d'Arnedo, visitant els pobles de **Villar de Arnedo (625 hab.)**, **Ausejo (815 hab.)**, **El Redal (140 hab.)** i **Aldealobos (35 hab.)**, tots petits poblets rurals voltats de vinyes i amb cases amb grans escuts, en total hem vist set rellotges.

Després d'aturar-nos a Arnedo, cap a Arnedillo a dinar i descansar abans de la sessió de piscina i aigua-gim de la tarda, després relax, la piscina calenta ens deixa força aixafats, i a preparar la ruta de demà.

6e dia: diumenge dia 18 de juny de 2017

Com que els horaris dels tractaments, de seguir-los estrictament, ens ocuparien tot el dia, avui hem decidit fer campana i saltar-nos els banys del dia. Hem aprofitat per fer una ruta pel nord de La Rioja, l'anomenada Rioja Alta, amb Haro com a ciutat principal, l'hem visitat hi hem fet una estona, hi havia moviment perquè avui es Corpus i a més de la missa solemne, feien la processó. Hi havia domassos amb la bandera del Vaticà i la bandera espanyola.

Haro (11.300 hab.) és una ciutat moderna, amb una zona històrica plena de cases palaus, amb grans escuts a les façanes, i seu de una gran part de les bodegues de vins de Rioja.

Tot seguit, hem anat a la veïna població de **Casalarreina (1.200 hab.)** per visitar el **Monasterio de la Piedad**, de monges de clausura, que es visita en les parts públiques. És un monestir del segle XVI, declarat monument historicoartístic i que té una església amb un sostre nervat espectacular, un esplèndid claustre i decoració molt important. La visita a estat guiada i ens l'ha fet una guia que coneix molt la història del monestir i té una gran xerrera fins al punt de que ens ha aclaparat una mica amb tantes dades i dates.

Hem seguit la ruta pel poble d'**Ochanduri (92 hab.)** a on hem visitat una bonica i ben conservada església romànica, San Martín, que sols hem visitat per fora perquè ha coincidit que estaven fent missa.

A partir d'aquí, ruta de rellotges de sol, per les poblacions d'**Herramélluri (110 hab.)**, **Tirgo (200 hab.)**, **Sajazarra (126 hab.)**, **Anguciana (456 hab.)**, **Gimileo (114 hab.)** fins arribar a **Briones (807 hab.)** a on hem dinat.

En acabar, volíem visitar el poble de Briones, però no hem pogut perquè feien mercat medieval i, a més d'estar tancat al transit de cotxes, no estat possible trobar aparcament.

Hem seguit fins la població de **San Asensio (1.165 hab.)** a on, a més de veure un parell de rellotges, hem visitat el **Monasterio de la Virgen de la Estrella**, seu d'un centre dels germans de La Salle. És un lloc modern, refet a mitjans del segle XX, sobre les restes d'un antic monestir, i seu d'un centre educatiu. A

part d'uns vitralls moderns, en general, no te gaire interès. Com a dada curiosa, no hi havia ningú a qui demanar per fer la visita i hem tirat pel dret, i a l'entrar a l'església, que estava buida, davant de l'altar hi havia un fèretre. Hem sortit escopetejats.

Finalment, cap a les quatre i amb una temperatura de més de 35 graus, hem posat rumb a Arnedillo, per descansar una mica abans de sopar.

7e dia: dilluns dia 19 de juny de 2017

Després de la jornada calorosa d'ahir, avui ens hem pres el dia amb calma, al mati hem fet tot el tractament termal previst, a les nou fang (experiència nova i curiosa), després dutxa / inhalació, i, per acabar, gimnàstica en una de les piscines exteriors, ja que la termal interior esta tancada fins divendres.

Per la tarda, després de descansar, hem fet una volta per la zona, començant per visitar el **Santuario de Nuestra Señora del Vico**, patrona d'Arnedo. No hem pogut fer la visita perquè, a l'església, hi feien obres i no s'hi podia entrar, però la monja que ens ha atès ens ha mostrat un petit museu amb peces litúrgiques i ens ha venut unes postals i uns didals.

Tot seguit hem anat a passar l'estona a Arnedo, capital de la comarca. **Arnedo (10.000 hab.)** és una ciutat industrial amb una presència majoritària de fabricants de sabates de primera marca i empreses auxiliars. No te gaire patrimoni a visitar, però hem entrat a l'església de Santo Tomas, era una de les poques coses obertes avui dilluns, i ens ha sorprès l'estructura quadrada i la forma d'utilitzar l'espai.

Feia molta xafogor i després de comprar unes postals i posar benzina, hem anat cap al balneari i, arribant, ha fet un bona turmenta amb xàfecs, llampecs i trons, no sabem si refrescarà o serà mes calor.

8e dia: dimarts dia 20 de Juny de 2017 – Sant de n'Èlia

Després d'esmorzar hem posat rumb a Logronyo.

Logronyo (150.000 hab.) és la principal ciutat i capital de La Rioja. És una ciutat moderna a la riba del riu Ebre i amb un petit casc antic, ple d'esglésies i amb molt tràfec de pelegrins cap a Santiago, dons hi passa un dels camins de Sant Jaume, el que en diuen camí francès.

Nosaltres hi hem passat el dia, hem vist una desena de rellotges i varies esglésies. Entre les quines, la de Sant Bartomeu, romànica.

Al mati, hem començat intentant veure un rellotge en un institut (Mateo Sagasta), però resulta que l'adreça que teníem es la d'una instal·lació provisional ja que l'edifici seu del centre esta tancat per reformes. Ens ha rebut el director i ens ha dit que si ho podia arreglar, per la tarda, ens avisaria per mostrar-nos el vell institut i el rellotge que hi ha. Així ha estat i, molt amablement, cap a quarts de quatre, ens ha trucat i ens ha obert les portes de l'edifici en reformes per que veiéssim el rellotges i altres coses, la biblioteca, la sala d'actes, les vitrines amb objectes de museu, etc. Es d'agrair que, a vegades, persones sense cap obligació es prestin generosament a ajudar-te en la teva tasca.

Cap a mitja tarda, cansats i ja amb molt de sol, malgrat el mati a estat núvol conseqüències de la turmenta d'ahir al vespre, hem tornat cap a Arnedillo, previ pas pel poble de **Murillo del Rio Leza (1.685 hab.)**, a on hem vist varis rellotges i, gracies a la amabilitat, un altre cop, d'un veí que ens ha vist, hem pogut visitar l'església parroquial del poble amb un extens patrimoni d'imatges del segle XVI i XVII, entre elles, una de Sant Bartomeu.

Cap a quarts de vull arribàvem a Arnedillo, amb ganes de prendre quelcom fresc i descansar una mica, abans de sopar.

9e dia: dimecres dia 21 de juny de 2017

Avui ha estat un dia tranquil, al mati hem seguit els tractaments previstos i, a la tarda, després de descansar, hem anat fins a la població d'**Alfaro (9.550 hab.)** per veure la col·legiata de Sant Miquel, que diuen que es el temple més gran de La Rioja.

Hi hem arribat a quarts de sis que es l'hora que obrien segons la nostra informació de Turismo La Rioja, i estava tancat, també l'oficina de turisme que hi ha al davant. Després d'esperar una estona, cap a les sis, hem anat fins a l'Ajuntament per preguntar si en sabien quelcom i ens han dit que aquest estiu, el mossèn ha decidit obrir als matins de 11 a 12 i com es el que ho manega no hi res a fer, total hem fet 50 quilometres per veure el temple per fora.

Una cosa curiosa a Alfaro, es el tema de les cigonyes: A la teulada d'aquesta Col·legiata es troba la major colònia de cigonya blanca sobre un únic edifici del

món. Aproximadament 700 són les cigonyes que componen aquesta colònia. El fet que hi hagi tantes cigonyes en aquesta localitat es deu a la gran extensió de cultiu de regadiu i secà amb què compta Alfaro (192 km quadrats) a la ribera de l'Ebre d'on les cigonyes obtenen aliment i gran part del material per construir seus nius.

La qüestió que les cigonyes triïn aquest edifici de 45 metres d'altura i 3.000 metre quadrats de coberta, és per la seva malaptesa a l'enlairar-se i per la gran envergadura de les seves ales, a més que, com els agrada viure en colònia, la coberta és perfecta per albergar un gran nombre de nius. Així que la Col·legiata és perfecta per altura, superfície i situació (ja que els agrada viure al nucli urbà per evitar als seus depredadors).

Totalment frustrats, hem tornat cap a Arnedillo, aturant-nos a la població d'**Aldeanueva de Ebro (2.744 hab.)**, per veure un parell de rellotges i l'església de Sant Bartomeu, que estava oberta. Després de parar un moment a **Autol** per fer una foto a unes formacions geològiques curioses (**El Picuezo y La Picueza**), cap al balneari a sopar i descansar.

10e dia: dijous dia 22 de juny de 2017

Ha estat un dia molt llarg, hem fet molts quilometres i hem vist moltes coses, d'entrada, hem sortit abans de les vuit del balneari perquè a les 9:30 teníem cita per visitar una basílica paleocristiana de **Santa María de Arcos** a **Tricio (374 hab.)**, i a les 11 havíem reservat lloc per la visita al monestir de **Suso**. Ambdues coses no es poden veure si nos es amb reserva prèvia. Son dos llocs espectaculars i que es imprescindible visitar si ets a La Rioja.

Baixant de **Suso**, hem fet la visita a **Yuso**, monestir, amb **Suso**, seu de **San Millan de la Cogolla (240 hab.)** i a on, diuen, que va néixer la llengua castellana. **Yuso** es un monestir mes modern, segles XVIII i XIX, però te algunes coses d'interès, altres no tant, es una continua lloa a **San Millan** i a la llengua castellana (aquí veus referències a España i banderes "rojigualdes" molt a sovint).

Acabada la visita a **Yuso**, i comprats alguns records i regals per les famílies, hem anat cap a la població de **Cañas (102 hab.)**. Pensàvem que era tard però hem arribat a temps de visitar el monestir benedictí. Excel·lent, un temple gòtic espectacular, un claustre interessant amb rellotge de sol, un bon museu, etc.,

en definitiva una gran troballa. A l'acabar la visita ja eren mes de les dues i ens hem quedat a dinar, molt be per cert, en un restaurant davant del monestir.

En acabar de dinar i ja tornant, hem fet una ruta per alguns pobles per veure rellotges de sol: **Azofra (200 hab.)**, **Ventosa (176 hab.)**, **Sotés (297 hab.)**, **Navarrete**, **Alberite (2.426 hab.)**, etc. A **Navarrete (2.919 hab.)**, hem vist, també, una esplèndida portada romànica al cementiri de la població i l'església parroquial que ens ha sorprès pel patrimoni que conté, un gran retaule, moltes imatges, varies de Sant Bartomeu, uns bons vitralls, etc.

11e dia: divendres dia 23 de juny de 2017

Avui, revetlla de Sant Joan, ha estat un dia molt tranquil, hem seguit tots els tractaments previstos, hem descansat força i, cap a mitja tarda, hem baixat fins al poble per veure si l'oficina de turisme estava oberta, negatiu, i per visitar l'església parroquial (San Servando i San German). Hem fet quatre fotos i hem xerrat una estona amb el mossèn, després, cap al balneari a esperar l'hora del sopar.

Arnedillo (467 hab.) és un poble de carrers estrets i costeruts apinyats al voltant del torrent que baixa de la carretera fins al riu **Cidacos**. La plaça principal amb l'Ajuntament, Turisme i l'església, es al capdavall, pel que per anar-hi cal baixar un bon tros que després s'ha de pujar.

12e dia: dissabte dia 24 de juny de 2017

Dia de Sant Joan, ha tocat canviar de comunitat autònoma i hem anat fins a **Soria (40.000 hab.)**. És una capital petita, sense gaires coses a veure però amb un patrimoni romànic important.

Hem visitat el monestir de **San Juan de Duero**, la **Concatedral de San Pedro**, amb un claustre magnífic, comparteix seu amb Burgo de Osma, l'església de **San Juan de Rabanera** i l'església del monestir de **Santo Domingo**, a més d'alguna cosa més i uns quants rellotges de sol.

A Soria ja hi havíem estat, al menys, un parell de cops abans, però sempre es un gaudi visitar aquests llocs esplèndids.

Volíem fer allargar l'estada fins a mitja tarda, però al migdia, hem sortit una mica per cames, el motiu, aquest cap de setmana s'hi fa el campionat d'Espanya de ciclisme i els carrers del centre de Soria i les carreteres del voltant, les tallen esporàdicament i com estava previst que la tarda d'avui

tallessin la carretera per tornar, hem preferit avançar la tornada, de fet, al matí, a uns 30 quilometres de Soria ens han desviat i hem hagut de fer més de 10 quilometres de volta. Be, sortint de la zona d'influència ciclista, hem anat fins a la població de **Buitrago. (50 hab.)** a on, a més de dinar molt be, hem visitat un bonic rellotge a l'església.

Ja ruta cap a Arnedillo a través d'un paisatge de muntanya verd i ondulat, pujant fins a 1500 metres, al port d'Oncala, hem fet aturada a la població de **Yanguas (100 hab.)** catalogada dins de *Los Pueblos mas bonitos de España*. Carrers i cases de pedra, cases amb escuts, ponts medievals, torre romànica, en fi, un lloc rural paradisiàc i amb una brisa fresca que feia agradable l'estada.

13e dia: diumenge dia 25 de juny de 2017

Darrer dia d'estada al balneari, l'hem pres de relax, intentant complir amb tots els tractaments previstos, tot i que els horaris d'avui eren discontinus amb temps d'espera entre tractaments, en resum, avui gimnàstica a la piscina, espera, dutxa i piscina. Es nota el cap de setmana i hi ha molt moviment de gent.

Per la tarda, després de descansar, hem anat fins a la població veïna d'**Enciso (178 hab.)** per visitar el món dels dinosaures. A la zona s'hi descobriren fòssils amb petjades, suposadament, de dinosaures i hi han fet tot un parc temàtic, amb la ruta dels llocs a on hi ha petjades, un centre paleontològic i un parc temàtic, per nens i joves, amb temes d'entreteniment relacionats amb els dinos, també hi ha una botiga i ens hem firat amb regals pels nets.

I cap al balneari, avui no fa tanta calor, a esperar l'hora del sopar, amb una mica de gana perquè el dinar ha estat força dolent. Demà comencem la tornada.

14e dia: dilluns dia 26 de juny de 2017

Comencem la tornada fent etapa fins a Tarazona. Ahir al vespre va començar a ploure i aquest matí, al sortir d'Arnedillo encara plovia, però al cap d'uns quilometres, a partir del port d'Oncala, s'ha aixecat el dia i, mes o menys, s'ha mantingut sense pluja.

Hem sortit del balneari per la carretera de Soria i fent una ruta per la serra del port d'Oncala per veure alguns rellotges, pobles petits, semblen deshabitats,

amb cases de pedra i una església amb rellotge de sol. Després de varis pobles hem anat a sortir a **Agreda (3.000 hab.)** a on hem parat una estona, per fer un cafè i anar al WC, però ho hem fet en una cafeteria que tenia, també, productes de la terra i ens hem firat amb formatge, bacallà i bolets, total, amb la benzina, quasi cent euros, compra anticipada.

Hem seguit ruta fins a Tarazona, ja en la província de Zaragoza. Hi hem parat perquè, a mes d'alguns rellotges, volem visitar la catedral mossàrab, que ha estat prop de 30 anys tancada fent-hi reformes, però resulta que els dilluns tenen tancat i haurem de fer la visita demà, obren a les 11, abans de tornar ja cap a Centelles.

Be després de dinar i descansar, hem fet una ruta per la part antiga de la ciutat per veure alguns rellotges, poca cosa mes perquè, com la catedral, els dilluns ho tenen tot tancat.

Tarazona (10.500 hab.) es una petita ciutat als peus del Moncayo, famosa muntanya aragonesa, sense masses atractius turístics, si traïem la catedral, carrers estrets i costeruts, una part antiga una mica depriment i un eixample mes modern. Ja la coneixíem d'altres visites i, si no fos per la catedral, no caldria aturar-s'hi.

Demà, d'entrada, no tenim presa, ja que la catedral no obren fins a les 11. Caldrà prendre-us-ho amb calma i, després de la visita, rumb cap a casa i fi del viatge.

15e dia: dimarts dia 27 de juny de 2017

Dia de tornada a casa. Hem començat visitant la catedral de Tarazona, reoberta fa uns cinc anys després de trenta anys de restauració. És espectacular encara que queden algunes parts pendents de restaurar, la nau central, l'absis i el cimbori, llueixen molt be i destaquen les imatges i els policromats.

Un cop acabada la visita, ja eren quasi les 12, carretera i ruta. Hem parat en un parell de pobles, **Bulbunte** i **Aizon**, per veure un parell de rellotges i trancar una mica la monotonia del viatge, cal pensar que avui hem de fer més de 400 kms. i, a aquestes alçades, es fa una mica llarg.

Hem agafat l'autopista a l'alçada de Gallur i, una mica abans de Zaragoza, hem parat a l'àrea de servei de Sobradiel a dinar, molt be per cert.

Passat Zaragoza, hem sortit per fer uns quilometres de ruta per la zona dels Monegros, no per gaudir del desert, si no per visitar uns rellotges a **Perdiguera** i **Monegrillo** i, d'aquí, fins a Bujaraloz per tornar a agafar l'autopista. Els aproximadament 50 kms. que hem fet des de Perdiguera fins a Bujaraloz, han estat especials, carretera estreta, no gaire llisa, amb rectes inacabables i pel mig de la zona desèrtica dels Monegros. Poc abans de Bujaraloz, a partir d'unes obres, hi hem trobat dos camions que ens han barrat el pas els darrers 8 kms. i hem hagut d'anar a 40 kms./hora.

En fi, des de que hem agafat l'autopista fins a Centelles, sense novetat, excepte la turmenta que hem creuat de resquitllada a l'alçada de Lleida.

A quarts de set, arribada a Centelles i fi del viatge.

Comentaris i curiositats

- * El castell de Loarre, per cops que el visitis, sempre impressiona. L'estat de conservació, la situació al damunt d'unes roques i les parts romàniques que conserva. Es un dels llocs que mereix la visita.
- * A Osca hi havíem estat varis cops al principi de conèixer-nos. Avui poc queda de la petita capital de província de fa més de 40 anys. Es una ciutat moderna, ha crescut molt i s'han fet actuacions urbanístiques importants.
- * A Calahorra, la catedral, curiosament, esta a la part mes baixa de la ciutat, a tocar del riu Ebre i, per anar-hi, cal travessar tot el barri antic, actualment molt degradat i poc agradable per passejar-hi. El carrer que du al temple es diu Cuesta de la Catedral, mai mes ben dit.
- * Calahorra es una ciutat gran, amb un barri antic petit i degradat i una part nova molt moderna amb carrers amples, parcs i zones comercials.
- * La major part de La Rioja esta plena de camps amb vinyes, a hores d'ara, totalment verdes i arrencles fent unes línies perfectes. Òbviament, el mon del vi és la principal i important font de l'economia de la regió, a mes de camps amb vinyes, hi ha bodegues per tot arreu i una important promoció turística al voltant del vi, el que en diuen enoturisme.
- * Els pobles de La Rioja, majoritàriament, son petits, al voltant de 500 habitants i amb una església important amb grans retaules i cases de tipus palau amb molts escuts a les façanes. A molts llocs encara es

troben signes de l'època de la dictadura, molt parlar de memòria històrica, de que fer amb les restes del dictador, etc. però als pobles i ciutats espanyoles encara hi ha petjada d'aquella època.

- * La Rioja es una terra aspre i dura amb poca vegetació, però amb un tresor que la fa rica, el vi. La major part del territori, esta ple de vinyes i hi ha moltes bodegues. Aquí tothom es, gran o petit, productor de raïm, com ens deia un home en un poble, “por la mañana a la fabrica y por la tarde a la viña”. A més de bodegues, cada poble te la seva cooperativa.
- * Avui divendres dia 23 de juny es la revetlla de Sant Joan i la passarem fora de casa per primer cop des de fa molt temps, no tindrem coca ni petards i hem seguit a distancia les festes de Ciutadella.
- * La Rioja és un territori petit, configurat en set valls, a mes de la de l'Ebro, les que formen els rius Cidacos, Najerilla, Oja, Leza, Iregua, Jubera, Tiron. Les comunicacions son complicades perquè, a part de les estructures que segueixen l'Ebre, la resta de les carreteres segueixen les valls i no hi ha comunicacions transversals, la qual cosa vol dir que per exemple, per anar d'Arnedillo a San Millan, en línia recte 25 o 30 quilometres, n'has de fer mes de 100 voltant per Logroño.
- * Avui dia de Sant Joan, hem anat a Soria per la carretera que passa per Arnedillo i ens ha sorprès. Excepte un petit tros, es prou ample i ben asfaltada, algunes corbes però poques i recorre uns paisatges molt bonics, passa a prop de 1500 mts pel port d'Oncala i la zona mostra uns paisatges ondulants i agradables.

Soria Romànica

Un passeig per grans joies d'excel·lent bellesa

Les pedres arenoses portades de les pedreres de Valonsadero es van convertir en mans d'experts picapedrers en rics claustres, decorats capitells i esplèndides portades. Al costat d'un gual al riu Duero, estratègic pas cap al veí Regne d'Aragó, i a la vall que formaven dos turons fronterers (actualment coneguts com el Castell i el Mirón), va començar a néixer una ciutat repoblant amb gents provinents tant de Castella com de Navarra i Aragó. Els uns i els altres van aixecar nombrosos temples i monestirs en l'estil arquitectònic de l'època, el romànic.

Testimonis d'aquesta època ens han quedat uns quants edificis exemples d'un romànic tardà, dels quals destaca per la seva esplendor decoratiu el temple

amb el qual vam començar el nostre passeig, l'església de Santo Domingo, o de Santo Tomé, com se la coneixia llavors. Els seus constructors, van plasmar influències provinents de França, probablement pel mecenatge de la reina Sra. Leonor de Plangenet, esposa d'Alfonso VIII, que es reflecteix en la monumental façana en la qual destaquen les seves dues obertures, la rosassa superior que desplega un fabulós bestiari al seu voltant i la porta d'accés, la portada esbocada és denominada encertadament per molts com la "Bíblia en pedra". Els capitells de les seves brancals, el seu timpà i les quatre arquivoltes desenvolupen amb un gran mestratge gran part de l'Antic i del Nou Testament. Acosta't i empra uns minuts per contemplar l'Anunciació als pastors, el somni dels Reis Mags o el Petó de Judes.

No gaire lluny trobem l'església de San Juan de Rabanera, una altra de les esglésies medievals, el romànic de línies pures es mostra amb especial bellesa en el seu esvelt absis. Es tracta d'un temple més ortodox en la seva concepció, amb una excel·lent fàbrica exterior i un interior molt ben conservat que alberga dos interessants Cristos.

A pocs metres, en plena Plaça Major de la ciutat es troba l'església de Nuestra Señora la Mayor, que va ser construïda sobre la romànica església de San Gil del segle XII, de la qual es conserva la portada.

Direcció al riu, en ple cor del Casc Antic, ha arribat fins als nostres dies en forma de romàniques ruïnes San Nicolas, restes de la que va ser una elegant església. Es pot contemplar l'absis, l'arrencada de la torre i uns frescos relatius a l'assassinat de Tomàs de Canterbury. La portada ja l'has vist si has passat pel temple anterior de San Juan, ja que és la seva actual entrada, traslladada aquí al començament del segle XX.

A prop del Duero, la catedral de San Pedro, d'estil gòtic, aixecada sobre la que va ser una monumental col·legiata romànica de la qual ens queda un bell claustre del romànic al més pur estil silense.

Creuant el Pont de pedra, d'origen medieval trobem en l'altra marge del riu el que va ser el monestir de San Juan de Duero. Els monjos hospitalaris que el van fundar, provinents de Terra Santa, van realitzar una ostentació sincrètic d'estils artístics de l'època, desplegant arcs de mig punt, apuntats, assecants, entrellaçats, califals ... Alguns autors assimilen aquesta arquitectura a la música, com si d'un pentagrama petri es tractés. No oblidis entrar al temple, en el que destaquen en la senzilla única nau dos templets amb fortes influències orientals. Acosta't fins al capitell en què es narra el naixement de Jesús. Acabem aquest recorregut molt a prop d'aquest lloc, a San Polo, enclavament en el qual van decidir establir-se els monjos- guerrers templets, segons la tradició, que a tants escriptors ha inspirat des de llavors, sobretot a

Bécquer, qui situa aquí la seva romàntica llegenda "El Raig de Lluna", com igualment localitzés darrere de San Juan de Duero seva llegenda templer de la "Muntanya de les Ànimes".

Mereixen també menció l'absis i presbiteri de l'església del Salvador, típic del romànic rural del segle XII i l'absis de l'antiga església romànica situada a El Miron. El de l'església del Salvador és interessant perquè és un bon exemple del que serien la majoria de les 36 esglésies romàniques que va tenir la ciutat i majoritàriament desaparegudes, mentre que de l'antiga església romànica del Miron es conserva la sagristia, que correspon l'absis romànic reformat al segle XV.

Santo Domingo de Sòria

*L'església de **Santo Domingo de Sòria** és un dels més valuosos monuments de l'arquitectura romànica castellana que s'aixeca a la ciutat de Sòria (Espanya). Aquesta església comprèn tres parts ben diferenciades que es corresponen amb d'altres tantes èpoques i factures. El creuer i la capçalera són de finals del segle XVI d'estil renaixement tardà. El tram que segueix el creuer cap als peus de les naus és un residu del primitiu temple romànic aixecat la primera meitat del segle XII. A aquesta mateixa construcció pertany la torre adossada en el costat nord de l'esmentat tram. Per fi, els tres trams finals i la façana occidental, tot això romànic també, són obra del rei Alfons VIII de Castella, per tant de finals del segle XII.*

Convé recordar que Alfons VIII va heretar el tron de Castella l'any 1158 amb tan sols tres anys d'edat. Dues poderoses famílies es van disputar la seva interessada tutela: els Lara i els Castro, mentre que la regència va quedar en mans del seu oncle Ferran II de Lleó. En tals circumstàncies la ciutat de Sòria va acollir i ocultar el rei nen, salvaguardant-lo d'imminents perills. Per tant, no ens ha d'estranyar que mostrés el seu agraïment cap a la ciutat celebrant-hi, el 1170, les seves núpcies amb Elionor d'Anglaterra, erigint la nova església de tres naus en substitució de la modesta anterior. La seva esposa Elionor era filla d'Enric II d'Anglaterra i d'Elionor d'Aquitània, de qui va obtenir el ducat d'Aquitània que va aportar com a dot al seu matrimoni (si bé Alfons VIII mai no va poder annexionar-lo a la corona). Això explica que la façana de Nostra Senyora de Poitiers servís possiblement de model per a la de Santo Domingo i que fossin mestres de Poitiers els que intervinguessin en la seva realització. El cert és que aquest frontis, la portada del qual es troba magníficament conservada per haver disposat fins i tot fa poc d'una teulada, representa un dels majors assoliments del romànic espanyol.

La façana s'estructura horitzontalment en dues ordres d'arcs cecs superposats que emmarquen la portada i una rosassa central per sobre

d'aquesta. Ambdós pisos presenten un doble conjunt d'arcs geminats a cada costat, sent els inferiors de major altura i esveltesa. La rosassa està dividida en vuit porcions per d'altres tantes columnetes encapitellades sobre les quals tomben arcs decorats. Quatre cercles concèntrics donen lloc a un eixamplament marcat i mostren a les seves dovelles figures i escenes de gran valor compositiu.

Sota la rosassa, dues figures, situades una a cada costat de la portada, representen els monarques fundadors del temple, si bé el desgast que ha sofert la pedra fa l'efígie d'Elionor gairebé no es conegui.

Però sense cap dubte, és la singular portada l'element més valuós de tot el conjunt. Quatre arquivoltes de dovelles ricament llaurades coronen un frontó en el qual destaca en posició central el tradicional pantocràtor amb la seva oval màndorla i els quatre evangelistes, a més de Josep i Maria, completant l'escena. Els arcs descarreguen sobre artístics capitells suportats per columnes adossades que, al seu torn, descansen en un banc corregut. En els capitells s'hi representen escenes de l'Antic Testament, des de la gènesi de la Terra i els astres que poblen l'univers, fins a la creació d'Adam d'una figura de fang i la d'Eva d'una costella d'aquest.

A l'arquivolta interior es representen els vint-i-quatre ancians de l'Apocalipsi (dos per dovella), tots ells portant diversos instruments musicals en actituds de beatífica serenitat. La segona arquivolta escenifica la matança dels sants innocents, el responsable dels quals, Herodes, és aconsellat a cau d'orella per un dimoni amb ales. La tercera arquivolta exhibeix una successió d'esdeveniments evangèlics, com l'Assumpció, la Visitació, l'Anunciació, el naixement de Jesús i l'adoració dels Mags, etc. Per fi, l'última arquivolta conté episodis de la Passió de Jesús i de la Resurrecció.

El 3 de juny de 1931, l'església de Santo Domingo va ser declarada monument historicoartístic.